

پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی

سال دوم، شماره پیاپی ۵، شماره اول، بهار و تابستان ۱۳۹۲

تاریخ دریافت: ۹۱/۱۲/۲۴ تاریخ پذیرش: ۹۲/۷/۲۷

صص ۱-۲۴

امنیت شهری؛ فضاهای عمومی بررسی و سنجش سطح امنیت پارک‌های شهری در منطقه ۲ شهر قم

احمد پوراحمد، استاد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه تهران
علی مهدی، دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه تهران*
معصومه مهدیان بهنمیری، کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه گلستان

چکیده

امروزه مقوله امنیت شهری بویژه در فضاهای عمومی مانند پارک‌ها و فضاهای سبز که همواره مأمی برای آرامش، آسایش و تفریح شهروندان است، حائز اهمیت بسیاری است. در این زمینه پژوهش حاضر با نظر به اهمیت و جایگاه بحث امنیت در عرصه‌های مختلف زندگی اجتماعی به عنوان مقوله بنیادی نیاز انسان، به مطالعه این موضوع در سطح پارک‌های منطقه ۲ شهر قم (محدوده پژوهشی) که به عنوان پرجمعیت‌ترین و مهاجرپذیرترین منطقه در میان سایر مناطق است، می‌پردازد. در این تحقیق که از نوع توصیفی-تحلیلی است، پس از مرور مبانی نظری مرتبط با موضوع، از روش کتابخانه‌ای و به منظور کسب داده‌های مورد نیاز از شهروندان (شهروندانی حضور یافته در پارک) به شیوه پیمایش میدانی بهره گرفته شده است، به طوری که تعداد ۳۸۴ پرسشنامه براساس مدل کوکران در مدت سه ماه تابستان سال ۱۳۹۱، در میان شهروندان هدف توزیع گردید. در ادامه برای آزمون معناداری متغیرهای مختلف برای اثبات فرضیات طرح شده، از نرم افزار SPSS و آزمون‌های مختلفی، چون آزمون تحلیل واریانس یکطرفه (ANOVA)، آزمون Tukey، آزمون Chi Square، ضریب رگرسیون و همبستگی اسپیرمن استفاده گردید. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که وضعیت امنیت در کل منطقه ۲ از دید شهروندان مناسب نیست که در این میان شرایط امنیت پارک‌ها در نواحی مجاور با محلات فقیر و حاشیه نشین مانند ناحیه ۳، به علت وضعیت نامناسب اجتماعی، فرهنگی و بویژه اقتصادی، نسبت به سایر نواحی دیگر بغرنج‌تر است.

واژه‌های کلیدی: پارک‌های شهری، فضای سبز شهری، امنیت شهری، شهر قم.

طرح مسأله

در غالب قسمت‌های مربوط به پارک برنامه‌های امنیتی در نظر گرفته نمی‌شود (Abul malek and Maripan, 2009:95) که همین مسأله به ضعف ساختارهای امنیتی در کل شهر و فضاهای عمومی مانند پارک‌های شهری منجر می‌شود. بنابراین، با نظر به اهمیت و جایگاه بحث امنیت در عرصه‌های مختلف زندگی اجتماعی^۱ به عنوان مقوله بنیادی نیاز انسان^۲ (صالحی، ۱۳۸۶: ۲۳)، مقاله حاضر در نظر دارد به بررسی وضعیت امنیت پارک‌های شهری در منطقه ۲ شهر قم به عنوان یکی از شهرهای میلیونی و مهاجرپذیر ایران پرداخته و میزان امنیت یا عدم امنیت در پارک‌های مورد مطالعه منطقه را بسنجد.

فرضیات تحقیق

فرضیه اصلی

– به نظر می‌رسد وضعیت موجود احساس امنیت شهروندان در پارک‌های منطقه ۲ شهر قم، در وضعیت مطلوبی قرار ندارد.

فرضیات فرعی

- به نظر می‌رسد میزان احساس امنیت شهروندان در پارک‌ها به تفکیک ناحیه دارای تفاوت معناداری است.
- به نظر می‌رسد میزان احساس امنیت شهروندان در پارک‌های ناحیه برحسب جنس متفاوت است.
- به نظر می‌رسد میزان احساس امنیت شهروندان در پارک‌های ناحیه بر حسب سن متفاوت است.
- به نظر می‌رسد احساس امنیت شهروندان در پارک‌ها بر حضور و استفاده مجدد آنها از پارک تأثیر می‌گذارد.

متغیرهای تحقیق

متغیرهای اصلی: جرایم بزهکارانه و تعدد وقوع آن، جنسیت شهروندان استفاده کننده از پارک‌ها، عملکرد دستگاه‌های کنترلی و نظارتی مانند پلیس؛

امروزه در سراسر جهان توجه به نیازهای اساسی شهروندان در محیط‌های شهری و همچنین، توجه به رفع مشکلات و معضلات شهری، از جمله کاهش ناهنجاری‌ها و افزایش امنیت در فضاهای عمومی، از مهمترین مسائلی است که همواره مورد توجه مدیران، برنامه‌ریزان و طراحان شهری قرار دارد (زیاری و همکاران، ۱۳۸۸: ۲۷). در همین زمینه و به طور مشخص در نگاه برنامه‌ریزان شهری، پارک‌ها به عنوان یکی از اجزای بسیار مهم بدنه شهری، انسانی و طبیعی، بنابر ویژگی‌های سیستمی و نظام‌مند مکان‌یابی، نوع طراحی، دسترسی، روشنایی، ساخت جمعیتی و غیره می‌تواند در القا یا عدم القای حس امنیت بسیار مؤثر واقع شود. تجمع افراد معتاد و بزهکار، درگیری بین آنها که رفتارهای خطرناکی بویژه در فضاهای پرت پارک‌ها از خود نشان می‌دهند، از جمله موارد تهدید کننده امنیت شهروندان است (Gobster, 2002:156). بعلاوه، غالباً پارک‌ها در ساعاتی از شب و روز به طور محسوس خلوت می‌شوند، در چنین فضایی چنانکه جین جکوب^۱ نیز بیان می‌کند، احتمال بروز رفتار مجرمانه افزایش می‌یابد (Jackobs, 1981:18). در کنار موضوع خلوتی فضای پارک‌ها که زمینه‌ساز بروز ناامنی است، موضوع روشنایی پارک‌ها بویژه در شب هنگام بسیار مهم است، چرا که در ناامنی فضاهای شهری همچون پارک‌ها، کم نوری و دید کم تأثیر زیادی دارد (Dick, 2008:4). در مجموع بحث امنیت شهروندان در این فضاها، همواره یکی از آن موارد مهم است که غالباً برای پلیس مشکلات زیادی را به وجود می‌آورد (Hiborn, 2009:1). زیرا امروزه در کنار مسائلی چون افزایش جمعیت، بیکاری، فقر، مهاجرت، حاشیه‌نشینی، استرس‌ها و آلودگی‌های محیطی، برهم خوردن تجانس فرهنگی و قومی بویژه در شهرهای کشورهای در حال توسعه و ...

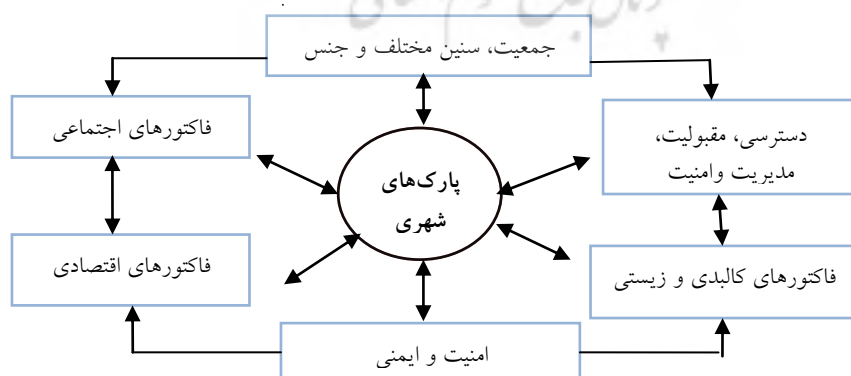
^۱Jackobs

خطرها و دشمن می‌دانند (Brownlow, 2004:586). فرهنگ معین در همین زمینه، امنیت را مصدر جعلی می‌داند که حاوی معانی‌ای، چون ایمن شدن، در امان بودن و بی‌بیمی است (فرهنگ معین، ۱۳۶۰: ۳۵۴). فرهنگ عمید نیز امنیت را آرامش، آسودگی و ایمنی تعریف کرده است (فرهنگ عمید، ۱۳۴۵: ۱۳۸). بدین ترتیب، می‌توان امنیت را مترادف با در امان بودن، ایمنی، آرامش و آسودگی دانست که با ترس، بیم و هراس در تضاد کامل است. در واقع، شرط لازم برای حیات و زندگی شهری، امنیت است و هر چه شهرها ضریب ایمنی بالاتری داشته باشند، میزان تعاملات و مناسبات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی بیشتر خواهد بود و بالعکس هر چه ضریب ایمنی شهرها کمتر باشد، افراد در فضای رُعب و وحشت قرار گرفته، سطح مرادفات و مبادلات کاهش یافته و از نظر کیفی آسیب می‌بینند (نوبدینا، ۱۳۸۹: ۸۸). شکل زیر ارتباط سیستماتیک بین فاکتورهای مختلف مرتبط با پارک‌های شهری را ترسیم می‌کند و نشان می‌دهد که عوامل بسیاری با درجه متفاوت در استفاده از پارک‌های شهری دخیل هستند که فاکتور امنیت اجتماعی از مهمترین آنهاست.

متغیرهای تابع: احساس امنیت، ابراز تمایل برای استفاده مجدد از پارک‌های موجود در سطح منطقه.

مبانی و چارچوب نظری تحقیق

قدمت و اهمیتی که شهر و شهرنشینی دارد، صاحبان قدرت و اندیشمندان همه قرون و اعصار را بر آن داشته تا بر جنبه‌های مختلف جسم و روح شهر درنگ کنند و بکشند قانون‌مندی‌های زندگی شهری را دریابند و بر پایه یافته‌های خود به برنامه‌ریزی شهری دست یازند (پیران، ۱۳۶۹: ۶۴). از این نظر و با توجه به موضوع پژوهش، مجنونیان، پارک‌های شهری را درختزارهای پراکنده، فضای باز و کفپوش چمن به صورت مصنوعی و یا طبیعی می‌داند. این فضاها در شهرها برای تفریح عامه مردم جا افتاده‌ترین شیوه به شمار می‌رود (مجنونیان، ۱۳۷۴: ۷۰) و غالباً محیط بسیار مناسبی از حیث فعالیت‌های اجتماعی، آسایش، تفریح، و امور خانوادگی برای شهروندان فراهم می‌کنند (Bufington, 1997:3). همچنین، پژوهشگران در چارچوب واقع بینانه‌ای، امنیت را در واژه‌های سیاسی و انتظامی تعریف نموده‌اند و به طور کلی آن را به معنای حمایت از ارزش‌ها و مقابله با

شکل ۱- مدل مفهومی استفاده از پارک‌های شهری

(Rabare et al. 2009:24)

در ادامه این بحث، ضروری است که به نظریاتی که مبین رابطه احساس امنیت و حضور در فضاهای عمومی شهری مانند پارک‌هاست، اشاره گردد. بر این اساس اسکار نیومن با توسعه عقاید جاکوبز بر نظارت فعالانه و تعریف عرصه‌ها تأکید می‌کند. وی در کتاب خود با عنوان *مردم و طراحی در شهر پرخشونت*، نظریه فضای قابل دفاع را مطرح می‌کند و پیشنهاد تغییر ساختار محیط شهری را به گونه‌ای می‌دهد که جامعه نه توسط پلیس، بلکه توسط افرادی که در عرصه‌های خاص سهیم‌اند، تعریف و کنترل گردد (Newman, 1973). در این راستا، مؤسسه پیشگیری از جرم، به طراحی محیطی توجه دارد و بیان می‌دارد که محیط فیزیکی را باید به گونه‌ای سازماندهی کرد که وقوع جرم و ترس را به وسیله کاهش حمایت از رفتارهای مجرمانه کاهش دهد. هیلر ضمن انتقاد از این رویکرد بر حضور مردم در فضاهای عمومی تأکید می‌کند و معتقد است که حضور مردم^۵ چه غریبه و چه آشنا- احساس ایمنی را در فضاهای شهری ارتقا داده، وسیله‌ای است که از طریق آن می‌توان فضا را به طور طبیعی نظارت کرد (Hiller, 1996:47). همچنین، کلوارد بر پایه تئوری "Differential Association" بر این اعتقاد است که وقتی ابزار و امکانات معمول و مورد نیاز یکسان توزیع نشود، برخی در شرایط بهتر قرار گیرند و برخی با عدم امکان دستیابی به وسایل و امکانات مواجه باشند، احتمال ارتکاب جرم افزایش می‌یابد (رفعی‌پور، ۱۳۷۸:۵۲) و این امر به ناامنی منجر خواهد شد. همچنین، به استناد تئوری آنومی دورکیم، محل زندگی یا محل سکونت در بروز شرایط جرم‌زدا یا همان امنیت دخیل است. بر اساس نظریه فشار اجتماعی که رفتارهای انحرافی را نتیجه فشارهایی می‌داند که بعضی از مردم را به کجروی و بروز ناامنی وادار می‌کند، تأثیر شرایط محیطی بر روی ابعاد امنیت اجتماعی؛ یعنی امنیت جانی،

امنیت مالی و غیره یکسان و یک جهت نیست. در این زمینه، مرتون استدلال می‌کند که ساکنان مناطق محروم اغلب به علت نوع تربیت، یادگیری و تجربه زیاد ناکامی، رفتارهای خشونت‌آمیز بیشتری از خود نشان می‌دهند (بدار و دیگران، ۱۳۸۰:۲۲۲) و به همین علت در معرض زد و خورد، درگیری و دعوای بیشتری بوده، با خطرهای آسیب‌های جانی بیشتری مواجه هستند (ستوده، ۱۳۸۱:۷۳-۷۷). همچنین در رابطه با شرایط محیطی و امنیت فضاهای شهری می‌توان به این نکته اشاره کرد که برخی از فضاها به گونه‌ای است که زمینه ترس بیشتری را فراهم می‌آورد. عدم نور کافی در خیابان، خوابیدن و لگردان و معتادان در کنار خیابان و نبود پیاده‌رو در اتوبان‌ها از آن جمله‌اند. بر اساس نظریه اسکار نیومن (۱۹۷۳) فضاهایی که امکان دیدن و دیده شدن در آنها بیشتر باشد و در ضمن امکان کمی برای فرار فراهم آورند پتانسیل کمتری برای فعالیت مجرمان فراهم می‌آورند. از این‌رو، برای مثال استدلال می‌شود که دیوارها و پرچین‌ها می‌توانند به عنوان موانع فیزیکی تلقی شوند و حس ناامنی را افزایش دهند، درحالی‌که وجود نشانه‌ای که حاکی از نظارت مردم بر محله باشد، می‌تواند حس امنیت را افزایش دهد (Schweitzer, 1997:11). وی در نهایت در اثر ارزشمند خود با عنوان «فضای قابل دفاع» پیشنهادهای ارزشمندی را در زمینه جزئیات طراحی محیط به منظور ایجاد فضای قابل دفاع، افزایش نظارت و مراقبت و کاهش تعداد راه‌های فرار مجرمان ارائه نمود. نیومن عقایدش را درباره مراقبت و کاربرد محیط و حمایت از محیط کالبدی بر سلسله مراتبی که در بردارنده چهار منطقه (فضای عمومی، فضای نیمه عمومی، فضای نیمه خصوصی و فضای خصوصی) که حدود آنها به وسیله حصارهایی تعیین شده است، بنا نهاد (Newman, 1996). در نهایت، خانم

عمده‌فروشی و صنایع سنگین و سبک تولیدی، نیازمند امنیت وجودی بیشتر هستند، درحالی‌که مناطق مسکونی، چه مناطق مرفه‌نشین و چه مناطق مسکونی حومه و فقیرنشین، بیشتر بر امنیت رفاهی تأکید دارند و مراکز فرهنگی و هنری، پارک‌ها و تفرجگاه‌ها، دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی بیشتر بر امنیت معنابخش نظر داشته‌اند. پورجعفر و همکاران (۱۳۸۷) نیز، در مقاله‌ای با عنوان «ارتقاء امنیت محیطی و کاهش جرایم شهری با تأکید بر رویکرد C.P.T.E.D» به این نکته اشاره می‌کنند که امروزه کمتر به ظرفیت بالقوه مناطق شهری در کاهش یا جلوگیری از جرایم دقت می‌شود. بر این اساس است که باید طراح شهر یا معمار، در فرایند طراحی و جایگزینی فضایی چه در مقیاس شهری چه در حد پلان ساختمان، به این نکته توجه داشته باشد که از طراحی فضا بدان گونه که امکان نظارت عمومی را کاهش می‌دهد و یا نحوه دسترسی به مناطق جرم خیز را افزایش می‌دهد، جلوگیری کنند. همچنین، ساروخانی و نویدنیا (۱۳۸۵)، مقاله‌ای با عنوان «امنیت اجتماعی خانواده و محل سکونت در تهران»، نوشته‌اند که یافته‌های آن حاکی از آن است که محل سکونت بر امنیت اجتماعی خانواده تأثیرات مؤثر و معناداری دارد. همچنین، سطح برخورداری خانواده از امنیت جانی، مالی، شغلی، عاطفی و اخلاقی به نوبه خود تأثیر زیادی بر امنیت اجتماعی به عنوان شاخص ترکیبی از سطوح گوناگون امنیت در اجتماع را نشان می‌دهد. صالحی امیری و همکاران (۱۳۹۰) نیز در مقاله‌ای با عنوان «شاخص‌های تحلیل امنیت در فضاهای شهری» به این نکته اشاره داشتند که کاربری خوب اراضی می‌تواند سبب تأمین رضایت ساکنان در محل شده، حس تعلق به محله را در افراد تقویت کند که این امر موجب مسؤولیت‌پذیری ساکنان

چین جیکوب در کتاب *زندگی و مرگ شهرهای بزرگ آمریکا*، به مسأله امنیت و عوامل بازدارنده فضایی و کالبدی شهرها و محلات اشاره می‌نماید. وی بیان می‌کند که آرامش فضای شهری از ابتدا به وسیله پلیس تأمین نمی‌شود، ولی با حضور پلیس تضمین می‌شود. آرامش فضای شهری ابتدا به وسیله شبکه ناخودآگاه و پیچیده اجتماعی و استانداردهای موجود میان مردم حفظ می‌شود. او در مورد خود انتظامی بودن خیابان چنین توضیح می‌دهد: باید چشم‌هایی همواره خیابان را بنگرند، چشم‌های کسانی که ما همواره آنان را مالکین طبیعی و حقیقی خیابان می‌نامیم. پیاده‌روهای خیابان باید به صورت مداوم مورد استفاده قرار گیرد تا بر چشم‌های ناظر بر خیابان افزوده شود و به ساکنان خیابان شیوه نظارت به خیابان آموزش داده شود (جیکوب، ۱۹۶۱: ۴۵).

پیشینه تحقیق

امروزه توجه به مقوله امنیت شهری و تضمین آسودگی و آرامش شهر و تمام شهروندان و روش‌های ارتقای آن، به عنوان یکی از اولویت‌های اساسی حرفه‌مندان، تئوری‌پردازان، مدیران شهری و اجتماعی تبدیل شده است به طوری که این حوزه از مطالعات شهری را به صورت جدی مورد بررسی و کنکاش قرار می‌دهند. هم‌اکنون اندیشمندان بسیاری در این رابطه به ایراد نظر پرداخته‌اند و کتب، مقالات، پایان‌نامه‌ها، سمینار و گزارش‌های فراوانی نیز در این زمینه انجام شده است. نویدنیا در مقاله‌ای با عنوان «اولویت امنیتی شهروندان در مناطق مختلف شهر تهران (۱۳۹۰) بررسی الگوهای امنیتی و ارتباط آن با نیازهای امنیتی»، به این نکته اشاره می‌کند که میزان امنیت شهروندان تابعی از اولویت امنیتی آنان است. چنانکه مناطق کسب و کار، بخش

مسأله‌ای است که در تمامی پژوهش‌های فوق، از جمله پژوهش حاضر مشترک بوده، که در عین حال با توجه به موضوع و هدف مورد بررسی، دارای نتایجی مشابه و گاه متفاوت در مکان‌های مختلف است. پژوهش حاضر، این مهم را در پرجمعیت‌ترین منطقه شهری کلانشهر قم (منطقه ۲) مورد مطالعه و سنجش قرار داده است.

عرصه پژوهش

شهرستان قم با ۱۱۲۳۸ کیلومتر مربع، ۰/۶۸ درصد از مساحت ایران را تشکیل داده است. رشد جمعیت و افزایش شهرنشینی در شهر قم، بویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی از شدت زیادی برخوردار شد، طوری که از ۵۴۶۱۳۸ هزار نفر در سال ۱۳۵۸، به ۱۰۴۰۰۰۰ در سال ۱۳۸۸ رسید. هم‌اکنون این شهر دارای چهار منطقه است که منطقه ۲ شهرداری قم، یکی از این مناطق چهارگانه با مساحت ۴۵۰۰ هکتار است. این منطقه که در جنوب غربی شهر قرار دارد، دارای چهار ناحیه و ۱۳ محله شهری است.

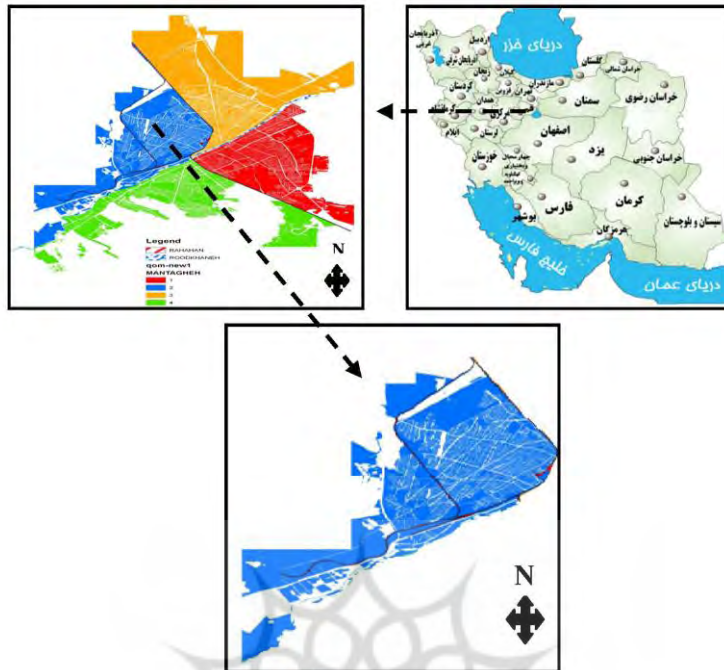
خواهد شد و به تبع آن افزایش مراقبت از فضاها را در پی خواهد داشت و باعث کاهش ناامنی در بین ساکنان می‌شود. همچنین، گلی در سال ۱۳۹۰ در تحقیقی با عنوان "زنان و امنیت در فضاهای عمومی شهری، مطالعه موردی؛ پارک آزادی شهر شیراز" به این نتیجه رسیده است که بخش زیادی از جامعه آماری، حضور انفرادی در فضاهای عمومی این شهر را به ویژه در ساعت‌های خلوت بسیار خطرناک بیان کرده‌اند. این پژوهش که در قالب مطالعات پیمایشی انجام شده است، زنان بالای ۱۵ سالی را که در پارک مذکور شرکت داشته‌اند، مطالعه کرده است و نتایج عینی آن نشان می‌دهد که عوامل محیطی مانند کاربری زمین، تنوع کاربری‌های پیرامون، ساعت‌های فعالیت آنها و نیز مجاورت‌های مکانی کاربری‌ها، با افزایش حس امنیت زنان پاسخگو رابطه معناداری دارد.

همچنین، در این تحقیق مشخص شد که احساس امنیت بین افراد با توجه به ویژگی‌های شخصی مانند سن، تحصیلات، اشتغال و مهاجرت متفاوت است. امنیت و احساس امنیت در فضاهای عمومی بویژه پارک‌ها،

جدول ۱- ویژگی‌های مختلف منطقه مورد مطالعه

ردیف	منطقه	۲
۱	جمعیت	۳۹۰۰۰۰
۲	درصد جمعیت منطقه به کل جمعیت شهر	٪۳۶
۳	وسعت مناطق به هکتار	۴۵۰۰
۴	درصد وسعت منطقه به کل شهر	٪۲۱،۲۷
۵	فضای سبز موجود به هکتار	۷۰۶،۹۲۲۴
۶	فضای سبز موجود در منطقه به کل فضای سبز شهر	٪۴۶،۶۷

مأخذ: شهرداری قم، ۱۳۹۱.

شکل ۱- موقعیت منطقه مورد مطالعه در شهر قم

مأخذ: خانی، ۱۳۹۰: ۸۶.

جدول ۲- مشخصات نواحی مورد مطالعه در منطقه ۲

ناحیه	تعداد خانوار	جمعیت	مساحت (هکتار)	محدوده ناحیه
۱	۳۶۰۰۰	۱۷۸۳۰۰	۱۲۵۵	از پل هوایی مصطفی خمینی تا میدان نبوت (سمت راست)، پل زیرگذر امامزاده ابراهیم تا میدان کشاورز، از میدان نبوت تا میدان کشاورز، سمت راست خط آهن کاشانی به سمت تونل زیرگذر امامزاده ابراهیم و از پل مصطفی خمینی تا زیرگذر امامزاده ابراهیم (سمت راست).
۲	۱۲۴۱۰	۶۹۵۰۰	۱۱۹۰	پل هوایی شهید مصطفی خمینی تا میدان نبوت (سمت راست) و تا حریم راه آهن متروکه، خیابان‌های جوادالائمه، مالک‌اشتر، طباطبائی، بلوار سواران، بلوار شاهد، دو طفلان مسلم، بلوار نور و شهید دستاری را شامل می‌شود.
۳	۱۳۸۵۰۰	۸۱۰۰۰	۱۰۵۷	میدان شهید ستاری تا اتوبان امام علی، از میدان شهید ستاری تا انتهای بلوار کشاورز شمالی (سمت چپ)، از انتهای بلوار کشاورز شمالی به صورت یک خط فرضی تا بزرگراه امام علی است و محلات قلعه کامکار، سیدمعصوم، کشاورز، شیرازی، شیخ‌آباد و محمدآباد را شامل می‌شود.
۴	۱۱۱۵۰	۶۲۰۰۰	۱۰۰۶	از راه آهن متروکه تا بزرگراه امام علی و تپه سلام ورودی شهر قم از سمت شهر اراک، خیابان‌های باهنر، بلوار امام رضا، بلوار دانش، بلوار شهید موسوی، حریم راه آهن متروکه، بلوار یادگار امام و امین آباد را شامل می‌شود.

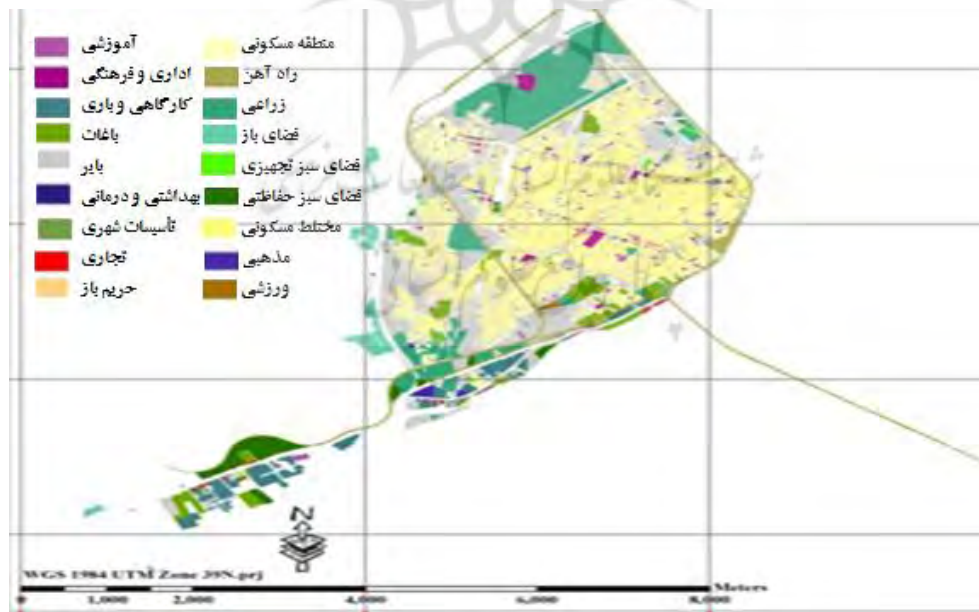
مأخذ: شهرداری قم، ۱۳۹۱.

جدول ۳- پارک‌های موجود در سطح منطقه ۲ شهر قم

ناحیه	نام	آدرس (خیابان اصلی)
۱	امام علی	بلوار کارگر ° بعد از زیرگذر
	گل‌ها	شهرک ولی عصر
	فدک	شهرک ولیعصر
	کوی ۲ طالقانی	کوی طالقانی
۲	مصطفی خمینی	شهید رئیس کرمی
	نرگس	امامزاده ابراهیم رو به روی شهرداری
	۲۲ بهمن	کوی ناحیه ۱
۳	امام رضا	پیچ فردوس بوستان امام رضا
	ولایت	خیابان اراک ° کوی صادقیه
	حافظ	خیابان توحید میدان حافظ
۴	۲۰ متری مطهری	مطهری
	شهرداری منطقه ۲	شهرداری
	شفق	شادقلی خان
	شادی	CNG شیخ آباد جنب
	حریم راه آهن	حد فاصل جوادالائمه تا بلوار شاهد
	نبوت	میدان نبوت

پارک‌های مورد مطالعه در نواحی چهارگانه منطقه ۱

مأخذ: شهرداری منطقه: ۱۳۹۱

شکل ۲- کاربری زمین و موقعیت پارک‌های شهری منطقه ۲ شهر قم

مأخذ: خانی، ۱۳۹۰: ۸۸.

سکونتگاه‌های غیررسمی، بیکاری نسبتاً بالا، فقر نسبی موجود در این منطقه و... است که ضرورت بررسی و مطالعه امنیت شهری استفاده کنندگان از فضاهای عمومی شهری (پارک‌های موجود در منطقه) را مهم جلوه می‌نماید. در این راستا، تیمی چهار نفره از دانشجویان دانشگاه شهر قم تشکیل شدند و در مطالعات دوره‌ای و منظم به جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز از پارک‌های منطقه مورد مطالعه اقدام نمودند. در مرحله بعد فرضیاتی در ارتباط با وضعیت امنیت پارک‌های منطقه تدوین گردید و در نهایت برای تحلیل و آنالیز داده‌های به دست آمده با استفاده از نرفزار SPSS و آزمون‌های مختلف، به تشریح وضعیت موجود منطقه از حیث میزان احساس امنیت از دیدگاه شهروندان پرداخته شده است.

رابطه ۱- مدل کوکران، برای برآورد حجم نمونه

$$n = \frac{\frac{t^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{t^2 pq}{d^2} - 1 \right)}$$

یافته‌های پژوهش (ویژگی‌های عمومی سرپرست‌های خانوار)

پرسشنامه تهیه شده برای سنجش امنیت پارک‌های شهری در سطح منطقه ۲، مشتمل بر بخش‌های مختلفی است (جدول ۴). بخش ابتدایی این پرسشنامه به بررسی خصوصیات فردی، از قبیل: جنس، اصالت، تحصیلات، شغل و درآمد جامعه آماری می‌پردازد. در بررسی جامعه آماری مشخص شد که بیش از ۷۰ درصد از جامعه آماری در منطقه را مردان و کمتر از ۳۰ درصد را زنان تشکیل می‌دهند. در این رابطه بررسی‌های صورت گرفته نشان می‌دهد که بیش از ۹۰ درصد از جامعه مورد پژوهش را خانواده‌هایی مهاجر از سایر شهرها و روستاهای مختلف

در جدول ۳ پارک‌های مورد مطالعه در پژوهش حاضر و در منطقه ۲ مشخص گردیده است. در این میان، همان‌گونه که مشخص است، در مجموع ۱۶ پارک (از هر ناحیه ۴ پارک) از ۳۱ پارک موجود در سطح منطقه ۲ در مدت سه ماه تابستان سال ۱۳۹۱ با همکاری تیمی ۴ نفره مطالعه شد. در این راستا برای درک بهتر سطح امنیت اجتماعی به صورت عام و درک تفاوت‌های مکانی^۰ محلی به واسطه تغییر برخی از ساختارهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی به صورت خاص، با توجه به شناخت نگارندگان از منطقه مورد مطالعه، ۱۶ مورد از این پارک‌ها انتخاب گردید. مبنای اصلی برای این گزینش، وجود برخی تفاوت‌های مذکور در میان نواحی و محلات مختلف منطقه، همچنین میزان اهمیت و حضور شهروندان در پارک‌های نواحی چهارگانه براساس شناخت پیشین از نواحی مورد بررسی بود که در این پژوهش مبنایی برای انتخاب پارک‌های مذکور است.

روش و مواد تحقیق

پژوهش حاضر از نوع کاربردی و روش تحقیق آن نیز که بر پژوهش موردی استوار است، توصیفی-تحلیلی است. در این راستا، با هدف مطالعه و بررسی سطح امنیت موجود از دیدگاه شهروندان در نواحی چهارگانه منطقه ۲ شهری قم (محدوده پژوهشی)، به مرور مبنای نظری مرتبط با موضوع، از روش کتابخانه‌ای و به منظور کسب داده‌های مورد نیاز از شهروندان (شهروندانی حضور یافته در پارک) به شیوه مطالعات میدانی بهره گرفته شده است، به طوری که تعداد ۳۸۴ پرسشنامه براساس مدل کوکران در مدت سه ماه تابستان سال ۱۳۹۱، به صورت تصادفی در میان جامعه آماری مورد مطالعه در منطقه ۲ توزیع گردید. دلیل گزینش این منطقه (نواحی چهارگانه) از میان سایر مناطق شهر برای مطالعه وضعیت امنیت در سطح پارک‌ها وجود نقاط متعدد حاشیه‌نشین و

تشکیل می‌دهند که غالب آنها بر اثر عوامل پسران شهری، به تدریج با طبقات محروم شهر درآمیخته و در کانون‌های به هم پیوسته یا جدا از هم در بخش‌های نامرغوب شهر، مانند: محلات شیخ‌آباد، شادقلی‌خان، چاله کوره، شهرک فاطمیه، محله شلنگی و... اسکان یافته‌اند که هم اکنون این محلات به‌عنوان پهنه‌های حاشیه‌نشین در شهر قم مشخص هستند. این محلات در مجموع، همچنانکه نتایج بسیاری از مطالعات در این زمینه مشخص نموده است، همواره با مسائل بفرنجی چون: فقر، کمبود امکانات و زیرساخت‌ها، فقدان دسترسی به منابع، تراکم بالا، محدودیت دسترسی به خدمات

بهداشتی، سوء تغذیه، بیماری‌های واگیر و... (Ozener, 2010:436)، (Semba et al. 2009: 387) دست و پنجه نرم می‌کنند که در کنار مسائل امنیتی، همواره از مهمترین معضلات مدیریت شهری در زمینه خدمات‌رسانی و حفظ و برقراری امنیت به شمار می‌روند. در همین زمینه مشخص شد که نزدیک به ۲۰ درصد از جامعه آماری مورد مطالعه در این ارتباط حتی سواد خواندن و نوشتن ندارند و غالب آنها نیز با توجه به نداشتن تخصص و مهارت خاص و نیز تحصیلات پایین، تنها بین ۲۰۰ تا ۴۰۰ هزار تومان در ماه درآمد دارند.

جدول ۴- اطلاعات اولیه از شهروندان منطقه ۲ شهر قم

اطلاعات اولیه از شهروندان حاضر در پارک‌های سطح منطقه ۲

اصالت سرپرست خانوار

۱۱	قمی (بومی)
۶۷/۵	مهاجرشهری
۲۱/۵	مهاجرروستایی
منطقه ۲ (درصد)	میزان تحصیلات سرپرست خانوار
۱۹/۵	بی سواد
۲۱	ابتدایی
۴۰	راهنمایی
۵	متوسطه
۷/۵	کارشناسی
۷	کارشناسی ارشد و بالاتر
منطقه ۲ (درصد)	شغل
۹/۵	کارمند دولتی
۴۰	کارگر روزمزد
۴۰/۵	دستفروش
۷	آزاد
۳	غیره
میزان درآمد ماهانه	منطقه ۲ (درصد)
۱۰۰ تا ۲۰۰ هزار تومان	۱۱
۲۰۰ تا ۴۰۰ هزار تومان	۱۷/۵
۴۰۰ تا ۷۰۰ هزار تومان	۲۳
۷۰۰ تا ۱ میلیون تومان	۴۱/۵
بیش از یک میلیون تومان	۸

مأخذ: مطالعات نگارندگان: ۱۳۹۱.

اهداف و نحوه بهره‌برداری شهروندان از پارک‌های مورد مطالعه

برای دستیابی به اطلاعات اولیه از کم و کیف بهره‌برداری شهروندان از پارک‌های مورد مطالعه، بخشی از سؤال‌های پرسشنامه تحقیق، مربوط به نحوه، مدت زمان، مواقع و اهداف حضور شهروندان در پارک‌های مورد مطالعه است که در ادامه به بررسی و تحلیل آنها پرداخته می‌شود. جدول ۵ نشان می‌دهد که بیشتر شهروندان (۶۱/۲)

درصد) در زمان احساس خستگی بیکاری و به‌طور منظم در وقت فراغت برای بهره‌گیری از فضا و امکانات پارک‌ها در این اماکن حضور پیدا می‌کنند. بر همین اساس، بیشتر شهروندان معمولاً به صورت هفتگی از پارک‌ها بهره می‌برند که بیش از ۶۱ درصد از آنها معمولاً به صورت انفرادی و در مرتبه بعد با دوستان و آشنایان از فضای پارک‌ها استفاده می‌کنند.

جدول ۵- نحوه و مواقع حضور شهروندان در پارک‌های منطقه

موانع حضور در پارک	نوع حضور در پارک						
	روزانه	هرچندروز	هفتگی	هرچند هفته	ماهانه	هرچند ماه	مجموع
در زمان احساس خستگی	تعداد ۲۱	۷۸	۵۳	۳۱	۴۴	۸	۲۳۵
	درصد ۵/۴	۲۰/۳	۱/۳	۸/۰۷	۱۱/۴	۲/۰۸	۶۱/۲
در زمان بیکاری	تعداد ۳۷	۲۷	۲۸	۳۳	۶	۰	۱۳۱
	درصد ۹/۶	۴/۰۳	۷/۳	۸/۶	۱/۵	۰	۳۴/۱
به طور منظم در وقت فراغت	تعداد ۷	۲	۵	۴	۰	۰	۱۸
	درصد ۱/۸	۰/۵۲	۱/۳	۱/۰۴	۰	۰	۴/۷
مجموع	تعداد						۳۸۴
	درصد						٪۱۰۰

مأخذ: نتایج حاصل از پرسشنامه، ۱۳۹۱.

بررسی و تحلیل وضعیت امنیت در پارک‌های مورد مطالعه

چنانکه اشاره گردید، در کل منظور از امنیت در پارک‌های مورد مطالعه، احساس ایمنی شهروندان همراه با احساس آرامش و آسودگی خاطر از جرایم بزهکارانه موجود است. در این قسمت از مقاله به تحلیل میزان امنیت در پارک‌های مورد نظر، تبیین وضع موجود و نگاه شهروندان به این مسأله به همراه مصادیق آن پرداخته می‌شود. با نظر به بررسی‌های صورت گرفته، شایعترین

نوع جرایم بزهکارانه در پارک‌ها عبارتند از: مصرف و توزیع مواد مخدر، درگیری و نزاع، دزدی و مزاحمت‌های ناموسی. برای درک وضعیت وقوع چنین جرایمی در پارک‌های مورد مطالعه، طی گویه‌ای از شهروندان خواسته شده است تا عنوان کنند که آیا در پارک‌های مورد نظر شاهد وقوع جرایم بزهکارانه در مورد خود و یا دیگران بوده‌اند؟ در این رابطه بیش از ۸۰ درصد پاسخ‌دهندگان در پارک‌های مورد نظر عنوان کرده‌اند که شاهد وقوع چنین جرایمی بوده‌اند (جدول ۶).

جدول ۶- تجربه جرایم بزهکارانه توسط شهروندان در پارک‌های مورد مطالعه

مجموع	آیا تا کنون شاهد وقوع جرایم بزهکارانه در مورد خود و یا دیگران در پارک بوده اید؟
۳۱۲	تعداد
۸۱/۲۵	درصد
۷۲	تعداد
۱۸/۷۵	درصد
۳۸۴	تعداد
%۱۰۰	درصد

مأخذ: نتایج حاصل از پرسشنامه، ۱۳۹۱.

بغرنج وضعیت اشتغال، بیکاری و درآمدی ساکنان، مصرف و توزیع مواد مخدر در اولویت مقوله مورد بررسی از حیث احساس نا امنی شهروندان است. همچنین، با توجه به ناهمگونی شدید جمعیتی^۵ فرهنگی و قومی منطقه، عدم باورها و ارزش‌های مشترک و نیز تعصبات قومی-زبانی کورکورانه، درگیری و نزاع (بین اقوام مهاجر، بومی، لرها، ترک‌ها، شاهسون‌ها، خلیج‌ها و ...) در اولویت بعدی احساس نا امنی از نظر شهروندان است که به وقوع نزاع‌های دسته جمعی در پارک‌های مورد مطالعه منجر می‌شود.

برای آگاهی از میزان رخداد هر یک از جرایم بزهکارانه مذکور، از شهروندان حاضر در پارک‌های مورد مطالعه پرسیده شده است که کدام یک از جرایم مورد اشاره، در پارک‌ها بیشتر رخ می‌دهد؟ بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که از نظر شهروندان منطقه ۲ شهر قم مصرف و توزیع مواد مخدر، درگیری و نزاع، دزدی و مزاحمت‌های ناموسی به ترتیب دارای بیشترین اعمال بزهکارانه در منطقه مورد مطالعه هستند. براین اساس، می‌توان گفت با توجه به ساختارهای موجود اجتماعی-اقتصادی و فرهنگی، همچنین شرایط

جدول ۷- اولویت بندی جرایم بزهکارانه توسط شهروندان در پارک‌های مورد مطالعه بر اساس میزان رخداد

ردیف	جرایم بزهکارانه	اولویت اول	تعداد جمع	جمع درصد
۱	دزدی	تعداد ۷۲		
		درصد ۱۸/۷		
۲	مصرف و توزیع مواد مخدر	تعداد ۱۲۸		
		درصد ۳۳/۴		
۳	مزاحمت ناموسی	تعداد ۶۸	۳۸۴	%۱۰۰
		درصد ۱۷/۷		
۴	درگیری و نزاع	تعداد ۱۱۶		
		درصد ۳۰/۲		

مأخذ: نتایج حاصل از پرسشنامه، ۱۳۹۱.

منطقه از حضور در پارک‌های مورد مطالعه، احساس امنیت نمی‌کنند. در این زمینه باید اشاره شود که میزان

با وجود بروز جرایم فوق در پارک‌های منطقه، تحلیل نتایج جداول ۹ و ۱۰ نشان می‌دهد که بیشتر شهروندان

پایین تری برخوردارند که در ادامه بیشتر به این مسأله خواهیم پرداخت. در این قسمت شایسته ذکر است که با توجه به شناخت نگارندگان از منطقه مورد مطالعه، به نظر می‌رسد بیان احساس ناامنی در پاره‌ای از موارد، از سوی شهروندان منطقه همراه با اغراق و بزرگنمایی است؛ به طوری که مطمئناً شهروندان از بروز جرایم بزهکارانه فوق در پارک‌ها ناراضی هستند، ولی شرایط و سطح رخداد جرایم به گونه‌ای نیست که شهروندان از حضور در پارک‌ها احساس ناامنی شدید و جانی کنند. این موضوع می‌تواند به اقدامات صورت گرفته در پارک‌ها، از قبیل نظارت ارگان‌های مسئول و ... مرتبط باشد که جزو عوامل تأثیرگذار در میزان امنیت پارک‌ها هستند که در ادامه بررسی شده‌اند.

این احساس ناامنی در نقاط مختلف منطقه، در ارتباط با وضعیت اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، قومی و ... متفاوت بوده و از این حیث شرایط متفاوتی در نواحی مختلف منطقه حاکم است. در این رابطه نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد که میزان احساس امنیت در پارک‌هایی، چون: پارک امام علی بلوار کارگر ° بعد از زیرگذر، پارک گل‌ها در شهرک ولی عصر، پارک امام رضا در پیچ فردوس و پارک ولایت در خیابان اراک ° کوی صادقیه وضعیت بسیار مطلوبتری از دیدگاه شهروندانی که از آن استفاده می‌کنند، دارند. درحالی‌که پارک‌هایی مانند: پارک نبوت در میدان نبوت، حریم راه آهن در خیابان جوادالائمه، پارک شفق در محله شادقلی خان، پارک جوادالائمه در خیابان توحید، پارک چهل درخت، پارک شادی در شیخ آباد جنب CNG و... از میزان امنیت

جدول ۸- میزان احساس امنیت شهروندان از حضور در پارک‌های مورد مطالعه

		تا چه اندازه از حضور در پارک احساس امنیت می‌کنید؟		مجموع
میزان احساس امنیت در پارک	خیلی زیاد	تعداد	۶۳	
		درصد	۱۶/۴	
	زیاد	تعداد	۵۷	
		درصد	۱۴/۸۵	
	متوسط	تعداد	۵۸	
		درصد	۱۵/۱	
	کم	تعداد	۹۹	
		درصد	۲۵/۷۹	
	خیلی کم	تعداد	۱۰۷	
		درصد	۲۷/۸۶	
	مجموع	تعداد	۳۸۴	
		درصد	٪۱۰۰	

مأخذ: نتایج حاصل از پرسشنامه، ۱۳۹۱.

برقراری امنیت موافق و کاملاً موافق هستند. این رضایت در پارک‌هایی مصطفی خمینی، فدک، حافظ، امام علی بلوار، گل‌ها و ولایت وضعیت مطلوبتری نسبت به سایر پارک‌های منطقه دارد.

بررسی و ارزیابی فرضیات

الف) "به نظر می‌رسد میزان احساس امنیت شهروندان در پارک‌ها به تفکیک ناحیه دارای تفاوت معناداری است." با توجه به اینکه از آزمون تحلیل واریانس یکطرفه (ANOVA) کمک می‌کند تا میانگین‌های چند جامعه با یکدیگر مقایسه گردند، لذا در این بخش از این آزمون برای مقایسه احساس امنیت شهروندان در پارک‌ها به تفکیک ناحیه استفاده می‌گردد. نتایج حاصل از آزمون تحلیل واریانس به شرح جدول زیر است:

جدول ۹- نتایج حاصل از آنالیز واریانس در ارتباط با احساس امنیت شهروندان در پارک‌های منطقه ۲

متغیر	منابع تغییر	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F آماره	سطح معنی‌داری
میزان احساس امنیت	بین گروهی	۵۱ / ۱۳۵	۴	۱۲ / ۷۸		
شهروندان در پارک‌های	درون گروهی	۳۸۴۵ / ۹۸۴	۳۸۰	۱۰ / ۱۲	۳ / ۲۶۵	۰ / ۰۲۵
شهر به تفکیک ناحیه	کل	۳۸۹۷ / ۱۱۹	۳۸۴			

مأخذ: نتایج حاصل از پرسشنامه، ۱۳۹۱.

اختلاف میانگین بین گروه‌ها بیشتر از اختلاف درون گروه‌ها بوده، در نتیجه احتمال رد فرضیه صفر و تأیید فرضیه تحقیق بیشتر می‌شود. به منظور تعیین دقیق اختلاف بین گروه‌ها می‌توان از پس‌آزمون توکی بهره جست و اختلاف گروه‌ها را با یکدیگر مقایسه نمود.

عوامل تأثیرگذار در میزان امنیت در پارک‌های مورد نظر

بررسی نظر شهروندان در مورد عوامل تأثیرگذار در امنیت پارک‌های مورد مطالعه نشان می‌دهد که حضور و نظارت ارگان‌های مسئول در تأمین امنیت در سطوح مختلف جامعه، بویژه محیط‌های خاصی چون پارک‌ها، تأثیر غیر قابل انکاری در میزان امنیت فضاهای مذکور می‌تواند داشته باشد. در پارک‌های بزرگ شهری، این وظیفه کنترلی و نظارتی بر عهده پلیس پارک است. بررسی‌های صورت گرفته در پارک‌های مورد مطالعه نشان‌دهنده رضایت بسیار کم شهروندان از عملکرد ارگان فوق در تأمین امنیت پارک‌های مورد نظر است؛ به طوری که حدود ۱۳ درصد شهروندان، با کیفیت نظارت و عملکرد پلیس پارک در ارتباط با تأثیر و تلاش برای

نتایج حاصل از سطح معناداری به دست آمده که کوچکتر از ۰/۰۵ (Sig: ۰/۰۲۵) است، نشان می‌دهد، تفاوت معنادار در ارتباط با احساس امنیت شهروندان در پارک‌های شهر به تفکیک ناحیه وجود دارد. آماره F نسب برآورد پراکندگی بین گروهی و درون گروهی را نشان می‌دهد که هر چه مقدار آن بیشتر باشد؛ یعنی

جدول ۱۰- آزمون Tukey، مقایسه اختلاف میانگین احساس امنیت شهروندان در پارک‌های ناحیه

احساس امنیت (i)	احساس امنیت (j)	اختلاف میانگین (i-j)	سطح معنی داری
	ناحیه ۲	-	۰/۴۹۶
ناحیه ۱	ناحیه ۳	۱/۳۲	۰/۰۰۷
	ناحیه ۴	۰/۸۳	۰/۰۰۰
	ناحیه ۱	-	۰/۴۹۶
ناحیه ۲	ناحیه ۳	۱/۰۲	۰/۰۰۰
	ناحیه ۴	-	۰/۲۸۸
	ناحیه ۱	-۱/۳۲	۰/۰۰۷
ناحیه ۳	ناحیه ۲	-۱/۰۲	۰/۰۰۰
	ناحیه ۴	-	۰/۳۸۹
	ناحیه ۱	-۰/۸۳	۰/۰۰۰
ناحیه ۴	ناحیه ۲	-	۰/۲۸۸
	ناحیه ۳	-	۰/۳۸۹

مأخذ: نتایج حاصل از پرسشنامه، ۱۳۹۱.

برخوردهای فیزیکی، نزاع دسته جمعی، کشمکش‌های قومی و در نهایت سلب امنیت اجتماعی در این ناحیه همراه است. این عوامل به شدت امنیت پارک‌های موجود در ناحیه ۳ و ۴ را تحت تأثیر قرار داده و موجب کاهش آن شده است و سبب گردیده تا شهروندان احساس رضایتی از حضور در این پارک‌ها نداشته باشند. در ارتباط با وضعیت موجود ناحیه ۳ باید اشاره شود که امروزه بیشترین محلات فقیر و حاشیه‌نشین در شهر قم در منطقه ۲ و در همین نواحی مذکور از این منطقه قرار دارد. مشاهدات صورت گرفته از این ناحیه بیانگر این حقیقت است که "گسترش فقر، جرم، ناامنی، ناهنجاری‌های گوناگون (با توجه به بسترهای نامناسب اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی ساکنان این محلات) و در نهایت بروز مشکلات فراوان برای مدیریت شهری" (Ahmadi et al. 2009, 80)، از بارزترین ویژگی این گونه نواحی از جمله ناحیه ۳ و ۴ منطقه ۲ شهر قم است که در

چنانکه از جدول ۱۰ در آزمون توکی مشخص است، میانگین احساس امنیت شهروندان در پارک‌های ناحیه ۳ به میزان ۱/۳۲ و ۱/۰۲ به ترتیب پایین‌تر از احساس امنیت آنها در پارک‌های ناحیه ۱ و ۲ است و اختلاف معناداری با آنها دارد و همچنین، داده‌های موجود در جدول فوق نشان می‌دهد که میانگین احساس امنیت شهروندان در پارک‌های ناحیه ۱، به میزان ۰/۸۳، بالاتر از امنیت آنها در پارک‌های ناحیه ۴ است. در تأیید نتیجه آزمون فوق و بنابر آنچه از مطالعات میدانی در نواحی چهارگانه منطقه مشخص گردیده است، می‌توان بیان نمود که ناحیه ۳ و ۴ به علت وجود بیشترین محلات حاشیه‌نشین نسبت به سایر نواحی منطقه و وضعیت بغرنج مالی، اقتصادی، فرهنگی؛ بویژه عدم تجانس جمعیتی و قومی حاشیه‌نشینان که حاصل تجمع گروه‌های ناهمگون به لحاظ باورهای اجتماعی، عقیدتی، سنتی، مذهبی در محلات مختلف ناحیه است، همواره با

زنان (با ۲/۳۰ از ۵) بیشتر است. نتایج حاصل از آزمون کای اسکوئر برابر با ($\text{Chi Square}=۳۲/۰۲۴$) با سطح معناداری ($\text{Sig:}۰/۰۰۰$) است. این مقادیر نشان می‌دهد که بین میزان احساس امنیت زنان و مردان در پارک با سطح ۹۹ درصد تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین، ضرایب همبستگی فی ($۰/۲۸۶$) و ضریب کرامر ($۰/۲۸۶$) و سطح معناداری آنها ($\text{sig:}۰/۰۰۰$)، نشان از وجود همبستگی مثبت و نسبتاً ضعیف بین دو متغیر مذکور دارد که یکی از مهمترین دلایل آنها ایجاد مزاحمت برای زنان، بویژه پس از تاریکی شب است که در کنار موارد دیگر، چون: ضعف قوای جسمانی، ترس و دلهره ذاتی در میان زنان و عدم فضاهای مناسب تفریحی زنانه، موجب شده که در مجموع زنان کمتر نسبت به مردان احساس امنیت کنند.

نهایت، مسلماً به‌کاهش کیفیت زندگی از ابعاد مختلف، بویژه مقوله امنیت در فضاهای شهری، از جمله پارک‌های موجود در سطح ناحیه منجر خواهد شد. (ب) "به نظر می‌رسد میزان احساس امنیت شهروندان در پارک‌های ناحیه برحسب جنس متفاوت است." گاه موضوع تفاوت‌های جنسیتی نیز در میزان احساس امنیت مؤثر است، به طوری که زنان بسیار کمتر از مردان در چنین فضاهایی احساس امنیت می‌کنند (More, 1989:1). در همین زمینه یکی از فرضیه‌های طرح شده به بررسی همین موضوع در پارک‌های منطقه می‌پردازد. با توجه به توزیع داده‌ها در داخل جدول ۱۱، میزان احساس امنیت زنان در پارک‌ها کمتر از مردان است. چنانکه جدول ۱۱ نشان می‌دهد میانگین احساس امنیت در بین مردان، در (پارک‌ها با ۳/۰۷ از ۵) از میانگین احساس امنیت در بین

جدول ۱۱- بررسی رابطه بین جنسیت و احساس امنیت در پارک‌های ناحیه

احساس امنیت	جنس		کل
	مرد	زن	
بسیار کم	۲۹	۷۸	۱۰۷
	۱۶ درصد	۳۸/۲	۲۷/۸
کم	۴۸	۵۱	۹۹
	۲۵/۵ درصد	۲۵	۲۵/۷
متوسط	۲۶	۳۲	۵۸
	۱۴/۴ درصد	۱۵/۷	۱۵/۱
زیاد	۳۷	۲۰	۵۷
	۲۰/۴ درصد	۹/۸	۱۴/۸
بسیار زیاد	۴۱	۲۲	۶۳
	۲۲/۷ درصد	۱۱/۳	۱۶/۶
کل	۱۸۱	۲۰۳	۳۸۴
	۱۰۰ درصد	۱۰۰	۱۰۰
میانگین احساس امنیت	۳/۰۷ از ۵	۲/۳۰ از ۵	۲/۶۶ از ۵

مأخذ: نتایج حاصل از پرسشنامه، ۱۳۹۱.

جدول ۱۲- سنجش معناداری تفاوت احساس امنیت در پارک بین مرد و زن با استفاده از آزمون کای اسکوئر

تفاوت احساس امنیت در	آماره chi-square	درجه آزادی df	سطح معنی داری Sig	Cramer' s V
پارک بین مرد و زن	۳۲/۰۲	۴	۰/۰۰۰	۰/۲۸۶

مأخذ: نتایج حاصل از پرسشنامه، ۱۳۹۱.

ج) "به نظر می‌رسد میزان احساس امنیت شهروندان در پارک‌های ناحیه بر حسب سن متفاوت است" مقایسه میانگین احساس امنیت در بین گروه‌های سنی نیز نشان می‌دهد که گروه سنی کمتر از ۳۰ سال به علت بروز رفتارهای خطرناک، شور و نشاط جوانی، سرکشی، کبر و غرور کاذب و ... در بسیاری از موارد، شرایط امنیتی را بویژه از ناحیه گروه‌های همسن و سال خود بویژه در پارک‌های مجاور با محلات حاشیه‌نشین در معرض خطر دیده، از این حیث کمترین میزان احساس امنیت را داشته‌اند. در مقابل گروه سنی ۶۰-۴۶ سال

بیشترین احساس امنیت را به علت با تجربگی، درایت و صبر و حوصله زیاد در برابر مشکلات موجود در پارک‌های ناحیه داشته‌اند. نتایج حاصل از آزمون خی دو ($\text{Chi Square}=2/493$) که در سطح معناداری ($\text{Sig}:0/000$) است، نشان می‌دهد میزان احساس امنیت در پارک‌ها در بین سنین مختلف متفاوت است و همبستگی بین سنین مختلف متفاوت است ($\text{Cramers V}=0/805$) نشان می‌دهد که این تفاوت احساس امنیت در بین گروه‌های مختلف سنی بسیار قوی است. این داده‌ها حاکی از آن است که احساس امنیت گروه سنی جوان کمتر از گروه سنی میانسال است.

جدول ۱۳- بررسی رابطه بین سن و احساس امنیت در پارک‌های ناحیه

سن / احساس امنیت	کمتر از ۳۰				بین ۳۱ تا ۴۵		بین ۴۶ تا ۶۰		کل
	سال	درصد	سال	درصد	سال	درصد	سال به بالا		
بسیار کم	۵۴	۳۹/۴	۳۰	۱۹/۱	۱۸	۷	۵	۱۰۷	
	۵۱	۳۷/۲	۲۷	۹/۶	۹	۱۶/۹	۱۲	۹۹	
کم	۱۸	۱۳/۱	۴	۱۴/۹	۱۴	۲۲	۲۲	۵۸	
	۸	۵/۸	۱۰	۲۳/۴	۲۲	۳۱	۱۷	۵۷	
متوسط	۱۲	۶	۱۲	۳۱	۳۱	۱۴	۱۴	۶۳	
	۱۳۷	۴/۴	۱۴/۵	۳۳	۹۴	۲۰/۱	۲۰/۱	۱۶/۴	
زیاد	۸۳	۱۳۷	۱۳۷	۹۴	۷۰	۷۰	۷۰	۳۸۴	
	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	
میانگین احساس امنیت	۱/۹۸ از ۵		۲/۳۶ از ۵		۳/۴۱ از ۵		۳/۳۵ از ۵	۲/۲۵ از ۵	

مأخذ: نتایج حاصل از پرسشنامه، ۱۳۹۱.

جدول ۱۴- سنجش معناداری تفاوت احساس امنیت در پارک برحسب سن با استفاده از آزمون کای اسکوئر

تفاوت احساس امنیت در پارک بر حسب سن	آماره chi-square	درجه آزادی df	سطح معنی‌داری Sig	Cramer's V
	۲/۴۹۳	۳	۰/۰۰۰	۰/۸۰۵

مأخذ: نتایج حاصل از پرسشنامه، ۱۳۹۱.

لازم است به رابطه بین دو متغیر مورد مطالعه بپردازیم. به منظور بررسی تأثیر احساس امنیت بر تمایل به حضور مجدد شهروندان در پارک‌ها از رگرسیون دو متغیره استفاده گردید.

د) "به نظر می‌رسد احساس امنیت شهروندان در پارک‌ها در میزان تمایل آنها برای حضور و استفاده مجدد آنها در پارک‌ها تأثیر می‌گذارد".
بین احساس امنیت شهروندان و تمایل مجدد رابطه وجود دارد. در گام اول برای استفاده از رگرسیون خطی

جدول ۱۵- مشخص‌کننده‌های کلی تحلیل رگرسیونی متغیر احساس امنیت بر تمایل به حضور مجدد در پارک

مدل رگرسیون	شاخص آماری				
	ضریب همبستگی (r)	R ²	R ² تعدیل شده	F	سطح معنی‌داری Sig
خطی ساده	۰/۴۴۵	۰/۱۹۸	۰/۱۹۸	۱۷/۷۴	۰/۰۰۰

مأخذ: نتایج حاصل از پرسشنامه، ۱۳۹۱.

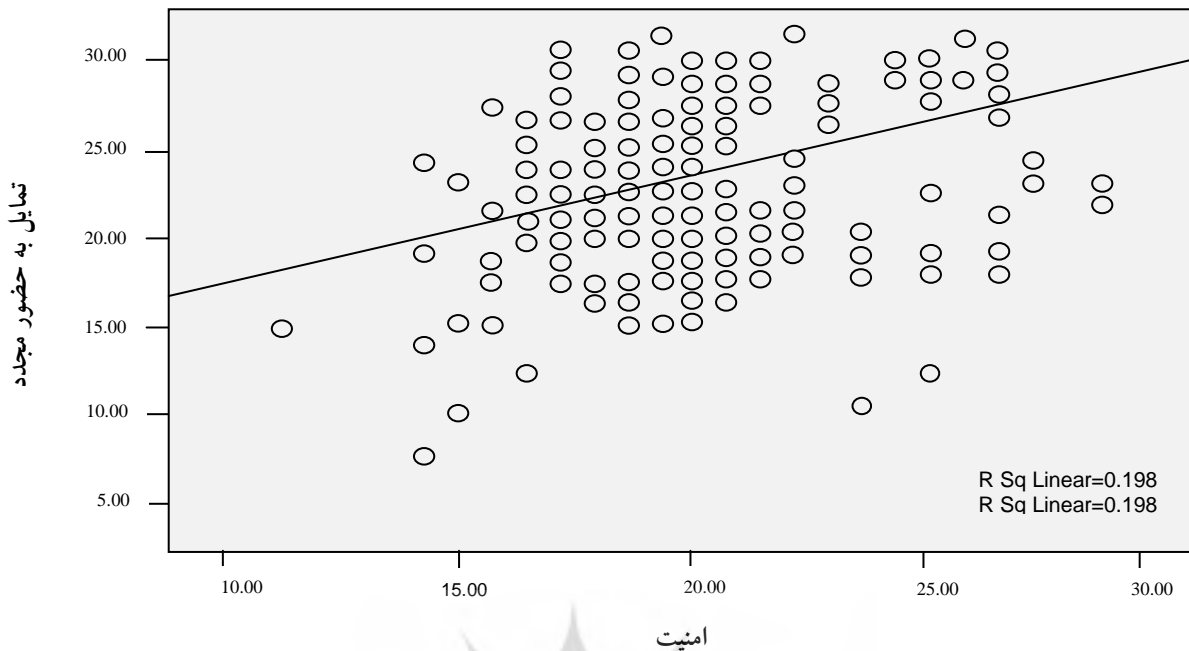
به حضور مجدد شهروندان را نشان می‌دهد. ضریب همبستگی بین این دو متغیر ۰/۴۴۵ و دارای سطح معناداری بسیار بالا (Sig: ۰/۰۰۰) است و چون این رقم مثبت است، بیانگر وجود رابطه مستقیم میان این دو متغیر است؛ یعنی هر چه میزان احساس امنیت بالا رود، تمایل

جدول فوق ضریب رگرسیونی احساس امنیت و تمایل به حضور مجدد شهروندان را نشان می‌دهد. ضریب همبستگی بین این دو متغیر ۰/۴۴۵ و دارای سطح معناداری بسیار بالا (Sig: ۰/۰۰۰) است و چون این رقم مثبت است، بیانگر وجود رابطه مستقیم میان این دو متغیر است؛ یعنی هر چه میزان احساس امنیت بالا رود، تمایل

جدول ۱۶- ضریب رگرسیونی احساس امنیت و تمایل به حضور مجدد شهروندان در پارک

مدل رگرسیون	شاخص آماری			
	ضرایب رگرسیون	خطای استاندارد	بتای استاندارد	t
ضریب ثابت	۱۲/۵۳۴	۰/۳۸۶	-	۸/۲۳۴
احساس امنیت	۰/۵۸۲	۰/۱۲۸	۰/۴۴۵	۸/۸۶۲

مأخذ: نتایج حاصل از پرسشنامه، ۱۳۹۱.

شکل ۳- نمودار تأثیر رگرسیونی متغیر احساس امنیت بر تمایل به حضور مجدد

مأخذ: نگارندگان: ۱۳۹۱.

مربوط به پارک‌هایی، چون: شفق، شیخ آباد، شادی، حریم راه آهن و جوادالائمه بودند که تقریباً تمام آنها در محلات فقیرنشین (به لحاظ اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی) منطقه، مانند: شیخ‌آباد، شادقلی‌خان و جوادالائمه قرار دارند. در نقطه مقابل، بیشترین افرادی که تمایل به حضور مجدد در پارک را داشتند، از ناحیه ۱ و ۲ منطقه و پارک‌هایی چون پارک امام علی، گل‌ها، امام رضا، ولایت، طالقانی، مصطفی خمینی و فدک هستند که از وضعیت اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی بهتری نسبت به سایر نقاط منطقه برخوردارند و در نتیجه به نسبت از وضعیت امنیتی مناسبتری برخوردارند.

در این زمینه می‌توان معادله رگرسیونی زیر را برای پیش‌بینی میزان تمایل مجدد بر حسب احساس امنیت تنظیم کرد:

$$\text{احساس امنیت} = 0/582 + 12/534 \times \text{تمایل به حضور مجدد}$$

معادله فوق حاکی از آن است که در صورت کنترل متغیر احساس امنیت، نمره تمایل به حضور مجدد شهروندان ۱۲/۵۳۴ است. همچنین، به ازای یک واحد افزایش در احساس امنیت، ۰/۵۸۲ واحد به تمایل مجدد شهروندان برای حضور در پارک‌ها افزایش به وجود می‌آید. در این میان، نتایج درخور توجهی به دست آمد، نشان می‌دهد که بیشترین آمار افرادی که تمایل کمتری به حضور مجدد در آینده در پارک‌های مجاور را داشتند،

جدول ۱۷- میزان تمایل به حضور شهروندان منطقه در پارک‌ها

احساس امنیت	بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد	کل
بسیار کم	فراوانی ۶۵	۴۴	۳	۰	۰	۱۱۲
	درصد ۶۰/۷۵	۴۴/۴۴	۳/۵۲	-	-	۲۹/۱۶
کم	فراوانی ۲۸	۳۶	۹	۲	۰	۷۵
	درصد ۲۶/۱۷	۳۶/۳۶	۱۰/۵۸	۳/۵	-	۱۹/۵۳
متوسط	فراوانی ۱۲	۱۴	۹	۱۳	۸	۵۶
	درصد ۱۱/۲۱	۱۴/۱۴	۱۰/۵۸	۲۲/۸۱	۱۲/۷	۱۴/۵۹
زیاد	فراوانی ۲	۵	۲۲	۱۵	۲۱	۶۵
	درصد ۱/۸۷	۵/۰۶	۲۵/۹	۲۶/۳۲	۳۳/۳۳	۱۶/۹۲
خیلی زیاد	فراوانی ۰	۰	۱۵	۲۷	۳۴	۷۶
	درصد -	-	۱۷/۶۵	۴۷/۳۷	۵۳/۹۷	۱۹/۸
کل	فراوانی ۱۰۷	۹۹	۵۸	۵۷	۶۳	۳۸۴
	درصد ۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

مأخذ: نتایج حاصل از پرسشنامه، ۱۳۹۱.

اهمیت قابل توجهی برای پژوهشگران برخوردار گشته است. در همین ارتباط، نتایج مطالعات حاضر در زمینه بررسی و سنجش میزان احساس امنیت در منطقه ۲ کلاتشهر شهر قم به عنوان پر جمعیت‌ترین و مهاجرپذیرترین منطقه این شهر و با توجه به فرضیات مطرح شده و همچنین، رابطه بین متغیرهای مورد تحقیق، نشان می‌دهد که تنها ۱۱ درصد از ساکنان این منطقه را بومیان شهر قم تشکیل می‌دهند و ۸۹ درصد دیگر از شهروندان مهاجر روستایی و شهری از دیگر نقاط کشور هستند. همچنین، در ارتباط با مقوله سنجش امنیت در این منطقه، نتایج مطالعات میدانی از شهروندان حاضر در این منطقه، نشان می‌دهد که بیشتر شهروندان در زمان احساس خستگی و بی‌کاری و در اوقات فراغت، برای بهره‌گیری از فضا و امکانات پارک‌ها در این اماکن حضور پیدا می‌کنند. همچنین، با نظر به بررسی‌های صورت گرفته، شایعترین نوع جرایم بزهکارانه در پارک‌های منطقه به ترتیب مصرف و توزیع مواد مخدر، درگیری و نزاع، دزدی و مزاحمت‌های ناموسی است که در این رابطه بیش از ۸۰ درصد پاسخ‌دهندگان در

نتایج حاصل از آزمون شدت همبستگی اسپیرمن که در سطح معناداری (Sig: ۰/۰۰۰) است، نشان می‌دهد که بین دو متغیر احساس امنیت شهروندان و تمایل آنها به حضور مجدد در پارک‌ها رابطه معناداری وجود دارد. همچنین، ضریب همبستگی بین دو متغیر برابر با ۰/۶۶۱ است که با اطمینان ۰/۹۹ و سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۱ می‌توان گفت بین احساس امنیت و تمایل به حضور در پارک‌ها رابطه در حد قوی و مثبت وجود دارد. بر طبق جدول تقاطعی و همبستگی محاسبه شده می‌توان گفت با افزایش احساس امنیت شهروندان، تمایل آنها برای حضور مجدد در پارک‌هایی که از نظر امنیت در سطح بالاتری قرار دارند و موقعیت بهتری نسبت به سایر پارک‌های ناحیه دارند، افزایش می‌یابد.

بحث و نتیجه‌گیری

امنیت و زمینه‌های مرتبط به آن را می‌توان حقی بنیادی برای انسان و پیش‌نیازی برای سلامت و حفظ ارزش‌های متعالی انسانی دانست که امروزه با توجه به اهمیت غیرقابل انکار آن در مقوله کیفیت زندگی افراد، از

مردان احساس امنیت کنند. همچنین، در نهایت نتایج جالبی از میزان تمایل شهروندان نواحی مختلف به حضور مجدد در پارک‌های شهری به دست آمد. مطابق با این نتایج مشخص شد که بیشترین آمار افرادی که تمایل کمتری به حضور مجدد در پارک‌های مجاور را داشتند، مربوط به پارک‌هایی چون شفق، شیخ‌آباد، شادی، حریم راه آهن و جوادالائمه بود که تقریباً تمام آنها در محلات فقیرنشین (به لحاظ اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی) منطقه مانند شیخ‌آباد، شادقلی خان و جوادالائمه قرار دارند. در نقطه مقابل، بیشترین افرادی که تمایل به حضور مجدد در پارک را داشتند، از ناحیه ۱ و ۲ منطقه و پارک‌هایی چون پارک امام علی، گل‌ها، امام رضا، ولایت، مصطفی خمینی و فدک بودند که از وضعیت اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی بهتری نسبت به سایر نقاط منطقه برخوردارند و در نتیجه، به نسبت از وضعیت امنیتی مناسبتری برخوردارند. در مجموع، با توجه به مطالعات میدانی و نتایج حاصل از پرسشنامه‌ها، می‌توان گفت که وضعیت اجتماعی - فرهنگی، بویژه اقتصادی ساکنان در نقاط مختلف منطقه، به همراه تداخل قومی، مهمترین زمینه‌های موجود در ارتباط با میزان احساس امنیت شهروندان در پارک‌های مورد بررسی است که بر این اساس، با توجه به اینکه نواحی ۳ و ۴ دارای بیشترین محلات فقیر و حاشیه‌نشین است و از وضعیت مناسب اجتماعی، اقتصادی برخوردار نیستند، شهروندان کاربر از پارک‌های موجود در این ناحیه بالعکس نواحی ۱ و ۲، دارای کمترین احساس امنیت از استفاده از پارک‌های شهری منطقه هستند.

پیشنهادها

با عنایت به اینکه شهروندان منطقه ۲ شهر قم خواستار ایجاد امنیت در پارکها و استمرار طرح مبارزه با اراذل و اوباش هستند، توصیه می‌گردد، سازمان‌ها و ارگان‌های

پارک‌های مورد نظر عنوان کرده‌اند که شاهد وقوع چنین جرایمی بوده‌اند. نتایج بخش دیگری از این تحقیق نشان می‌دهد که میزان احساس امنیت در پارک‌هایی چون پارک امام علی بلوار کارگر ° بعد از زیرگذر، پارک گل‌ها در شهرک ولی عصر، پارک امام رضا در پیچ فردوس و پارک ولایت خیابان در خیابان اراک ° کوی صادقیه وضعیت بسیار مطلوبتری از دیدگاه شهروندانی که از آن استفاده می‌کنند، دارند، درحالی که پارک‌هایی مانند پارک نبوت در میدان نبوت، حریم راه آهن در خیابان جوادالائمه، پارک شفق در محله شادقلی خان، پارک جوادالائمه در خیابان توحید، پارک چهل درخت، پارک شادی در شیخ‌آباد جنب CNG و... از میزان امنیت پایین‌تری برخوردارند. همچنین، نتایج آزمون فرضیات طرح شده در این زمینه نشان می‌دهد که ناحیه ۳ و ۴ به علت وجود بیشترین محلات حاشیه‌نشین نسبت به سایر نواحی منطقه و وضعیت بغرنج مالی، اقتصادی، فرهنگی، بویژه عدم تجانس جمعیتی و قومی حاشیه‌نشینان که حاصل تجمع گروه‌های ناهمگون به لحاظ باورهای اجتماعی، عقیدتی، سستی، مذهبی در محلات مختلف ناحیه است، همواره با برخوردهای فیزیکی، نزاع دسته جمعی، کشمکش‌های قومی و در نهایت سلب امنیت اجتماعی در این ناحیه همراه است که این عوامل بویژه در پارک‌های مجاور محلاتی چون شیخ‌آباد، شادقلی خان و جوادالائمه در ناحیه ۳ بیشتر دیده می‌شود. در نهایت نتایج مطالعه در ارتباط با بررسی میزان احساس امنیت شهروندان در پارک‌های ناحیه برحسب جنسیت نیز نشان می‌دهد که میزان احساس امنیت زنان در پارک‌ها کمتر از مردان است که یکی از مهمترین دلایل آنها ایجاد مزاحمت برای زنان بویژه پس از تاریکی شب است که در کنار موارد دیگر، چون ضعف قوای جسمانی، ترس و دلهره ذاتی در میان زنان و نبود فضاهای مناسب تفریحی برای آنها موجب شده که در مجموع، زنان کمتر نسبت به

رویکرد C.P.T.E.D، نشریه بین‌المللی علوم مهندسی دانشگاه علم و صنعت ایران، ج ۱۹، ش ۶، صص ۷۳-۸۲.

پیران، پرویز. (۱۳۸۴). شهرشناسی در ایران، پایان تاریخ و شروع فصلی جدید، خانه هنرمندان ایران، تهران.

جیکوبز، جین. (۱۳۸۶). مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی، ترجمه: حمیدرضا پارسی و آرزو افلاطونی، تهران: دانشگاه تهران.

خانی، علی. (۱۳۹۰). مکان‌یابی پارک‌های شهری در قم با استفاده از منطق فازی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران.

رفیع‌پور؛ فرامرز. (۱۳۷۸). آنومی یا آشفتگی اجتماعی، پژوهشی در زمینه پتانسیل آنومی در شهر تهران، تهران: انتشارات صدا و سیما، سروش.

زیاری، کرامت‌ا...، مهدنژاد، حافظ و فریاد پرهیز. (۱۳۸۸). مبانی و تکنیک‌های برنامه‌ریزی شهری، انتشارات دانشگاه بین‌المللی چاه بهار.

ساروخانی، باقر، نویدنیا، منیژه. (۱۳۸۵). «امنیت اجتماعی خانواده و محل سکونت؛ در تهران»، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال ششم، ش ۲۲، صص ۸۷-۱۰۶.

ستوده، هدایت اله. (۱۳۸۱). آسیب‌شناسی اجتماعی،

جامعه‌شناسی انحرافات، تهران: آوای نور.

سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهری قم: ۱۳۹۱.

شهرداری قم: ۱۳۹۱.

صالحی، اسماعیل. (۱۳۸۶). «نقش برنامه‌ریزی و طراحی محیطی در پارک‌های شهری امن»، مجله شهرداری‌ها، ش ۲۴، ماهنامه ۸۶، تهران.

صالحی امیری، سید رضا، خدائی، زهرا و پورخیری، علی. (۱۳۹۰). شاخص‌های تحلیل امنیت در

انتظامی با ترکیبی از نظرهای مردم و کارشناسان و با استفاده از امکانات و تجهیزات خود پیشنهادهای زیر را عملی کنند:

* نسبت به احداث ایستگاه پلیس در مجاور پارک‌های ناحیه، بخصوص پارک‌های مجاور با محلات شادقلی خان (پارک شفق)، محله شیخ‌آباد (پارک نبوت، شادی و ...) برای پیشگیری، مهار و کاهش جرایم در تعامل با شهرداری اقدامات مقتضی صورت گیرد.

* در ایجاد امنیت در فضاهای پارک، نیروی انتظامی با استفاده از گشت‌های سیار و نصب دوربین‌های مدار بسته می‌تواند از حضور اراذل و اوباش بکاهد.

* شهرداری‌ها با تأمین روشنایی مناسب (بوژه در پارک‌های شفق، نبوت و راه آهن) در مراکز تفریحی و هرس گیاهان انبوه و عدم استفاده از گیاهانی که باعث کوری دید می‌شود، می‌تواند عوامل اصلی ایجادکننده ناامنی در این فضاها را کاهش دهند.

تشکر و قدردانی

بدینوسیله از معاونت محترم پژوهشی و فناوری دانشگاه تهران که امکانات پژوهش حاضر را فراهم آوردند و همچنین، بهزاد مهدی، نبی‌اله چهره‌قانی، بهروز فرحناک و ابراهیم کمالی، دانشجویان دانشگاه قم که در توزیع پرسشنامه‌ها و جمع‌آوری آمار و اطلاعات، کمک زیادی به محققان نمودند، تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع

بدار، لوک، دزیل، ژوزه و لامارش، لوک. (۱۳۸۰)، روان‌شناسی اجتماعی، ترجمه: حمزه گنجی، تهران: نشر ساوالان.

پورجعفر، محمد رضا، محمودی‌نژاد، هادی، رفیعیان، مجتبی و انصاری، مجتبی. (۱۳۸۷). «ارتقا امنیت محیطی و کاهش جرایم شهری با تأکید بر

- com/locate/ geoforum, 2005.
- Buflington, J. Aaron (1997) An Assessment of Urban Park Values and Residential Properties Utilizing GIS in Rochester, Minnesota.
- Dick, Robert. (2008) Royal Astronomical Society of Canada Guidelines for Outdoor Lighting in Urban Star Parks (RASC-USP-GOL).
- Gobster, A. paul (2002) "Managing Urban Parks for a Racially and Ethnically Diverse Clientele, USDA Forest Service North Central Research Station Chicago, Illinois", *USA Leisure Sciences*, 24:143° 159, 2002.
- Hiborn, Jim (2009) Dealing With Crime and Disorder in Urban Parks ,U.S. Department of Justice Office of Community Oriented Policing Services, center for problem° oriented policing. No.9 .
- Hiller, B. (1996) Cities as Movement Systems, Urban Design International, 1. PP:47-60.
- Jackobs, J. (1981) The death and life of great American cities, new York, NK: vintage book.-
- More, Thomas (1989) "Factors Affecting the Productivity of Urban Parks, United States Department of Agriculture, Forest Service, Northeastern Forest Experiment Station" , Research Paper NE-630.
- Newan, Oscar (1996) "Creating Defensible Space",us Department of Housing and Urban Development, office of policy Development and Research.
- Newman, O. (1973) Defensible Space: People and Design in the Violent City, London, Architectural Press.
- Ozener, Bari and Bernhard Fink (2010) "Facial فضاهای شهری، سومین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، مشهد .
- عمید، حسن. (۱۳۴۵). فرهنگ عمید، تهران: انتشارات جاویدان علمی، جلد اول، چاپ دوم .
- معین، محمد. (۱۳۶۰). فرهنگ معین، تهران: انتشارات امیرکبیر، جلد اول، چاپ چهارم.
- گلی، علی. (۱۳۹۰). «زن و امنیت در فضاهای عمومی شهری (مطالعه موردی: پارک آزادی شیراز)»، *مجله جامعه شناسی تاریخی*، دوره سوم، شماره دوم، صص ۱۴۳-۱۶۵ .
- مجنونیان، هنریک. (۱۳۷۴). *مباحثی پیرامون پارک‌ها، فضای سبز، تفرجگاه‌ها*، تهران: حوزه معاونت خدمات شهری سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهر تهران.
- نویدینیا، منیژه. (۱۳۸۹). «اولویت امنیتی شهروندان در مناطق مختلف شهر تهران»، *فصلنامه نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی*، سال دوم، شماره دوم، صص ۸۷-۹۹ .
- Abdul malek, Nurhayati and Maipan manohar (2009) "Visitors Perception on Vandalism and Safety Issues in a Malaysian", *Theoretical and Empirical Researches in Urban Management*, Number 4(13) / November 2009.
- Al-Ahmadi, Khalid, See, Linda, Heppenstall, Alison, Hogg, James (2009) "Calibration of a Fuzzy Automata Model of Urban Dynamics in Saudi Arabia", *Journal homepage: www.elsevier.com/locate/eco* com, pp 80-101.
- Brownlow, Alec, A geography of men_s fear, Department of Geography and Urban Studies Temple University, Philadelphia, PA 19122, *Geoforum* 36, www.elsevier.com.

Schweitzer, J.H. et al. (1977) "The Impact of the Built Environment on Crime and Fear of Crime in Urban Neighborhoods", *Journal of Urban Technology*, Vol. 6, N.3.

Semba, Richard, SaskiadePee, Klaus Kraemer, KaiSun, Andrew Thorne Lymanb, Regina Moench-Pfanner, MayangSari, Nasima Akhter and Martin W. Bloem (2009), *Journal of Int.J.Hyg. Environ. Health* 212, www.elsevier.de/ijheh, pp. 387-397 .

Symmetry in Young Girls and Boys from a Slum and a Control Area of Ankara, Turkey", *Journal Evolution and Human Behavior* 31, www.elsevier.com, pp. 436-441 .

Rabare, Rose Susan. Okech, Roslyne and George mark onyango (2009) The role of urban parks and socio-economic, development: case study of kisumu Kenya, Number 24(12) / August 2009.

